

mora to pri berilnih vajah do dobrega obdelati preje ustmeno, in še le potem se tako predrugačeno spisuje. Ako bi hotel učitelj opustiti spisovne vaje, bi bilo to ravno tako škodljivo, kakor preobloženje z njimi. Srednji pot, zlati pot! — Ko so učenci tako dobro napredovali, pridejo polagoma do nalog, kjer imajo pa že bolj z določenimi oblikami opraviti. Vendar se je treba pa tudi pri teh vajah ozirati na učno snov in na napredek učencev. Pri popisovanju vidnih reči (na pr. orodja, živali, rastlin i. t. d.) naj učitelj dovoli učencem, da snov za ukazani načert sami poiščejo. Vaje te verste naj pa se prično vselej s tem, da poda učitelj splošen popis kake reči (n. pr. table, mize i. t. d.), potem naj pa učenci opišejo po tem zgledu kako določeno reč (ravno to in to). Po enem zgledu naj se vselej več drugih nareja. Prirodopisni nauk podaja učitelju obilno prilike za popisovanje. Vendar so pa vedno za to stopinjo še najložje in najboljše tiste vaje, ktere izvirajo iz beril in se naslanjajo na nje. — Nekoliko više verste vaje so pa one, kjer veljajo načerti, kteri pripadajo vsem rečem ene in tiste verste, brez malega razločka, ktere služijo potem za sestavljanje. Za popisovanje živali bi bilo n. pr. vprašanja: Kteri versti živali se prišteva? — Popis telesa sploh, glave in drugih delov. Noge s persti ali parklji, rep, hrana, korist ali škoda, glas, družina. Za popisovanje rastlin bi bil naslednji načert: Ime rastline. Kraj, kjer raste? Čas cvetja. Popis posameznih delov, kakor: korenine, debla i. t. d. Korist ali škoda. — Načert za popisovanje orodja, obleke, priprave i. t. d. bi bil na pr.: Kaj je stvar? — Čemu je? — Kdo jo nareja? — Iz česa? — Ktere dele ima? — Ktere verste poznate? Za primerjevanje enakosti in neenakosti n. pr. krave in ovce. Enakosti: domače živali, noge, parklji, živež, korist. Neenakosti: Velikost, obleka, glas, roge i. t. d. — Take in enake načerte naj si učenci dobro v spomin vtisnejo na obilnih zgledih. Učitelj pri tem vendar ne sme prezirati, da je vsako delo tem bolje, čim laže in krajše je. Za dobro in lepo gradivo naj pa učitelj vedno skerbi, ter se za nauk skerbno pripravlja. Na dobro obdelani njivi se kmalo pokaže lep sad. Da naj se vsaki teden eden boljših spisov lepo prepíše v zvezek, je sploh znano. Slabi, neredni in pomanjkljivi spisi niso učitelju v čast!

(Konec prih.)

O t e c

Marko Pohlin.

I.

Slovstvo slovensko se loči v staro in novo. Staro se je pričelo bilo v IX. veku po duhovnih redovnikih ali menihih, in je napredovalo največ po duhovnikih nekaj v glagolici, nekaj v cirilici, nekaj pa

v latinici, najprej v cerkvenih, potem tudi v deržavnih rečéh. Vspeh je bil po raznih krajih različen, dokler so se po tiskarstvu žive narečja hitreje povzdigati jele v knjigo, in so pojenjávale prejšnje književne govorice. Književni ali bukovski jezik je bil po naših krajih latinski; njega je izpodrinil potem nemški, in tega izpodriva sedaj slovénski.

Dasi novoslovensko slovstvo po znamenitih Brezniških spominkih sega morda celó v IX. vek, in v naslednjih ni brez književnega sledú, pričelo se je znatno vendar še le v XVI. stoletji po novoverstvu; toda — osoda njegova skoro da bila je tudi osoda slovstva novoslovenskega, vsaj med Slovenci. Prepovedovano je propadalo, dokler so se ga usmiliti spet duhovni redovniki ali menihi, in sicer najnižje verste t. j. Kapucini, na pr. Vipavski pater Janez Kerstnik od sv. Križa (1691 — 1707), p. Hipolit Novomeški (r. 1684, u. 1722), p. Rogerij Ljubljanski (1731. 1743) itd. — Med redovniki, kateri so v skerbi za naše ljudstvo po samostanih vzbujevali ter poživljali knjigo njegovo, zaslovel je najbolj Pater Marko Pohlin.

Pohlin Marko, sin Antona meščana, je rojen bil v Ljubljani 13. aprila l. 1735, hodil v latinske šole k Jezuitom, vstopi l. 1755 v samostan k bosim Avgustinjanom v Mariabrunnu poleg Dunaja imenovan Pater Marcus a s. Antonio Paduano, doverši ondi vse nauke bogoslovne, postane redovni pridigar v Ljubljani, od koder se podá l. 1775 na Dunaj redovniškim bogoslovcem za učitelja; l. 1781 pride za prednikovega namestnika (supprior) spet v Ljubljano, postane l. 1784 okrajni tajnik, l. 1791 prednikov namestnik na Dunaju, kjer je, od l. 1794 duhovni voditelj samostanskim novincem v Mariabrunnu (ad Fontes Marianos), za boleznijo v nogah umerl 5. februarja 1801.

Mnoge službe in dostojnosti njegove že kažejo, da otec Marko ni bil vsakdanji človek. To se spozná tudi iz njegovih mnogoterih pisanj, kajti pisaril je toliko in o tako raznih stvaréh, da pred njim v slovenskem slovstvu nikdo ni tolikanj, in da nekteri celo pravijo, da se z njim začenja nova t. j. tretja doba slovenskega pismenstva, ker dozdej so bile razun slovníc in slovarjev vse pisanja le duhovske obsége, odslej so pa začeli tudi deželske ali posvetne reči pisati. In k temu je P. Marko (prav za prav zvanji od imenov. Marka, in je v imenovavnega ravno tako povzdignjen, kakor o če) veliko pripomogel, čeravno od druge strani tudi marsikaj zmedel, ali morebiti bolj prav réči popačil (Metelko). — V tem oziru se je verlemu Patru dokaj že oponašalo, in res malo dobička za naše slovstvo bi bilo, ko bi hotel kdo vse njegove pisanja po samezu pretresovati. Pisaril je po latinski in laški, po nemški in slovenski, in spravil je na dan knjig kacih XX, v rokopisu zapustil kacih X. Sam je bukve svoje bil zaznamnjaval v „Bibliotheca Carnioliae“, ktero je l. 1862 na svetlo dalo zgodovinsko društvo Kranjsko. Iz pisatve naslovov njegovih bukev

že vsak lahko sódi, kolika je bila njegova učenost v slovenščini. Vendar naj se ponatisnejo tukaj, da se prav spozná njegova vsestranska delavnost ter da se po nekterih vzlasti jezikoslovnih prvi slovenski učenik Vodnikov v svoji lastni podobi pokaže Slovencem.

»P. Marcus a S. Ant. Paduano . . . praeter . . . a) Bibliothecam Carnioliae evulgavit: b) Abezedika. Lab. 1765, in 8. c) Molituvne bukuvze. Ibid. 1767, in 32. saepe saepius et Graecii, et 1792 octava editione Viennae recusus precum libellus. d) Kraynska Grammatika. Lab. 1768, in 8. quam secunda editione emendatiorem reddidit. Ibid. 1783 impressam. Verlegt Lorenz Bernbacher, bürgl. Buchbinder unter der Trantsche. Adjumentum Poëseos Carniolicae mansit in Ms. editum^o Vien. apud Trattner 1798, in 8. e) Limbar med ternjam, seu devotio ad S. Aloysium cum vita S. Joannis a S. Facundo. Vien. apud Kaliwoda 1768, in 12. f) Ta male Katekismus Petra Kanisiusa, addita in fine vita Ss. Hermagorae et Fortunati. Vien. apud Kaliwoda 1768, in 12. g) Marianske Kempensar. Lab. 1769, in 12. h) S. misl sa mertve moliti. Ib. 1769, in 12. i) Popisuvanje shivlenja S. Floriana, Ss. Jannesa inn Paula, S. Donata inn S. Emigdija. Ib. 1769, in 12. k) Dyjanje lepeh zhednost. Ib. 1771, in 12. l) Sveti postni Evangelyumi. Ib. 1771, in 8. m) Pet Ss. Petkov, mesza Sushza, additur vita S. Isidori agricolae et B. Nothburgae ancillae. Ib. 1774, in 12. n) Usakdane kruh, tuje te male molituvne bukuvze. Ib. 1777, in 32. o) Vertit in carniolicum kaiserl. Patent von der Militärbeschreibung und Meldzetteln. Lab. 1771, in Fol. p) Bukuvze za rajtenge. Ib. 1781, in 8. q) Mathia Schönberga oppravk tega zhloveka. Ib. 1781, in 8. r) Tu malu besedishe, sive parvum Dictionaryum trilingue. Ib. 1782, in 4. s) Jannesa Nepomuc. Tschupicka Pridege na Nedele zhes lejtu. Vien. typ. Christiani Grosser 1785, in 8. t) Bild und Wahrheit, das ist: Vorstellung der heil. Messe, ein Gebethbuch. Apud eumd. 1785, in 32. cum iconibus ligno incisis. Crobat vertit in carniolicum. u) Kmetam sa potrebo inn pomozh. Viennae apud eumd. 1789, in 8. v) Glossarium Slavicum. Ibid. 1792, in 4. w) Patroni menstrui, praeprimis pro Ordine S. P. Augustini, cum. ejusd. regula pro Fratribus et Sororibus germanica. Ib. 1793, in 12. x) Uganke. Ibid. 1788, in 12.

Habet et praeter ista plura in Mss. typum et typi sumtus offerentem expectantia. a) Te odperte ali odklenene dure, 1768 seu Janua linguae Carniolicae. b) Psalmov Davidovih Buqve k' usezhzhihernemu shpoganju. c) Kraynska Krokneka kratkega popisivanja use shlaht spomina uredneh rezhy, katire so se kadej na slavenski semli — pergodile, quod in germanicum versum Kalendario per annos inseri coeptum: Kurzgefasste chronologische Beschreibung denkwürdigster Begebenheiten, wie immer das hochlöbl. Herzogthum Krayn betreffend. d) Dictionaryum magnum latino-germanico-Carniolicum a litteris ABC. compactum in 4. usque ad alphabeti Aaa, exposit. cessavit ulterius scribere eo, quod desperavit unquam eum Maecenatem acquisiturum, qui tam vasti, sed perfecti operis edendi suppetias ferat. e) Chronicon Ordinis Augustiniani ab an. 355 usque ad moderna tempora in 4. compactum Partib. II. f) Interpretatio carniolica Auctorum Graecorum pro exercitatione scholae graecae Labaci. g) Memoria Academiae Operosorum Labacensium a. 1781 die 5. Martii renovata. h) S. Avr. Avgushtina Enchiridion, sa eno skushno, koku se paste nauki visokeh shol po Kraysku dapovedati, v lejtu 1781 na Krayske jesik prestavljen. i) Encyclopedia scientiarum et artium tradendarum et addiscendarum. Systema Systematum. j) Petnajst pergajnajozhch rezhy, ali premislekov: sakaž se more Katholshka Vira usem

sedanem viram naprejulezhi, versio germanica. k) Compendiaria commemoratio ortus, progressusque conventus Augustinianorum Discalceatorum ad S. Josephi Labaci ad vias regias, ejusque Virorum illustrium etc. Ms. et reperitur in Vol. II. Protocolli ejusd. conventus transcripta, cujus extractum allegat P. Marianus in suae Austriae sacrae T. V. l) Svetega Pisma starega Testamenta perve Moyesove Buqve is reslaganjam S. Texta. Viennae 27. Aprilis 1778 a. Censura Viennensi: Imprimatur meruit; Labaci tamen necdum licuit prelo subjicere. Contemplatus sum (ait) cum Eccl. 44 omnes labores hominum et industrias animadverti patere invidiae proximi: sicut et illo se solatur:

»Pro meritis male tractarunt Agamemnona Graji.«

Spominske slike iz svetovne razstave l. 1873.

Načertuje Jos. Levičnik, učenik.

(Dalje.)

Motto: „Človek se uči
Dokler živi.“
Narodska prišlovica.

Od popisa izglednega avstrijskega šolskega poslopja prestopimo zdaj v duhu še tje, kjer so bili razpostavljeni avstrijski šolsko - učni pripomočki. Obširni prostor za to nahajal se je v glavni razstavni palači med navprečnima galerijama (Quergallerien) ogerskega in ruskega oddelka, v tako zvanem pokritem dvoru št. 14 B, ter je bil nekako enak velikanski dvorani. Na prvi hip se je moglo videti tudi tu, da vredovale in razpostavljale so učila strokovnjaške roke, ter da se Avstriji ni treba plašiti, da bi jo v tej stroki — v oziru učnih pripomočkov namreč — prekosiła z lepo kaka država. Precej pri vstopu stavile so se obiskovalcem pred oči napisne table „Volksschule“, „Mittelschule“ in „Hochschule“, viseče od visocega podstrešja v odmerjenih distancah, ki so kazale s tem razredbo razpostavljenih učnih pripomočkov v tri oddelke, ter ob enem služile nekako kot prav dober tolmač in voditelj. Ob vhodu se je nahajal nekoliko vzvišen prostor (Estrade), na katerem so stali po obeh straneh veliki knjižnjaki (knjižne omare) s prozornimi vrati. Poleg tega, da so te omare služile ob enem kot postamenti za dopérsne kipe (Büsten) presvitlega cesarja Franca Jožefa I., Njihove visokorodne gospe - soproge in vladarice Elizabete, Pestalozzij-a, Fröbel-na, Komenskega, Schubert-a in drugih slovečih pedagogov, videti je bilo v njih razpostavljenih raznovrstnih knjig od sile, tako za učitelje, kakor za učence. Ne bom dejal preveč, ako rečem, da tu se je nahajal nakupičen cvet pedagogične literature; poleg tega so bile tu videti vse od c. k. zaloge šolskih bukev izdane učne knjige prejšnjih časov in nove dóbe (neki Nемеc je djal: „Volksschulbücher antiker und ‚moderner‘ Ausgaben“), kakor tudi vsi od l. 1850 izdani in še izhajajoči pedagogični časniki in listi. Ob teh omarah visela je na steni obešana tabla posebne znamenitosti in mikavnosti z